

Универзитет у Новом Саду  
АЦИМСИ – Родне студије – Докторске  
Предмет: Методологија родних истраживања

Студенткиња: Зорана Шијачки

## Приказ

**Култура, други, жене (зборник радова) (2010) Уреднице: Јасенка Кодрња, Свенка Савић и Светлана Слапшак, Институт за друштвена истраживања у Загребу, Хрватско филозофско друштво Плејада**

Зборник „Култура, други, жене“ настао је као резултат припрема за симпозијум под називом „Човјек и култура“, Хрватског филозофског друштва који је одржан 2007. године на Цресу и на којем је учествовало низ аутора и ауторки са простора бивше Југославије. Сам концепт књиге је мултидисциплинаран и регионалан. Наиме, осим што аутори и ауторке припадају дугим језичким и културним праксама, ипак их веже иста, или бар једном заједничка припадност истом простору некадашње заједничке државе. Мултидисциплинарни карактер зборника обезбеђује присуство аутора и ауторки који долазе из различитих хуманистичких дисциплина: филозофије, књижевности, социологије, лингвистике и друго. У књизи је присутно укупно тринаест ауторки и аутора (чак десет текстова у књизи написале су ауторке а само 3 аутори).

Основни концепт зборника заснован је на тези да је култура процес који подразумева неговање, узгајање, дакле, дефинисање културе у позитивном контексту. Сама реч култура (гл. *colere*) потиче из латинског језика и значи: неговати и гајити. (Клајн, Шипка „Речник страних речи и израза“, Нови Сад 2009). Међутим, истовремено концепт културе се схвата и као репресиван према другом и другачијем. Другом/другој који долазе из друге културе или ван званичне културне политике и праксе, те се као другачији не уклапају у званичан културни ток (*mainstream*). Тако схваћена култура је увек заснована на хијерарским односима и јасним разликовањем „нас“ и „њих“, „првих“ и „других“, оних у вредносном канону културе и оних ван њега. У том смислу, поједини текстови у књизи издвајају жене, односно родност, али и класу, етницитет, расу и религију као одређења која чине „другост“ у контексту најчешће репресивних културних образаца.

С обзиром на концепт књиге и уреднички тим (Кодрња, Савић и Слапшак) посебно ћу извојити текстове ове три ауторке, јер они представљају кључ за разумевање концепта зборника. У том смислу, као централни текст зборника истиче се текст Јасенке Кодрње „Култура као афирмација и негација, не-култура, не-култури“.

Ауторка полази од дефиниције културе коју смо већ поменули, дакле култура као неговање и узгајање, који неминовно мора бити процес и тежи промени. Зато, тврди ауторка, не можемо јасно направити границу између онога што култура јесте у овом часу и онога што ће тек постати. Културу треба, дакле посматрати у контексту тезе и антитезе коју је ауторка приказала кроз следећи схематски приказ: „култура1“, „више

не култура 1“, још не култура 2“. Кроз веома добро одабране и историјски и географски блиске примере из непосредне и крваве прошлости балканских народа, ауторка показује како се културе „других“ (непријатеља, поражених, освојених) поништавају, бришу и уништавају (дакле, супротно од неговања и узгајања што би требало да представља суштину културе). У том смислу, ауторка истиче неколико образаца: од потпуног поништавања културе других, њеног преименовања или „допуњавања“ сопственом културом (наметањем другог идентитета) до стварања новог облика старог културног добра у виду музејског комплекса или простора. За све ове поступке ауторка има заједнички именитељ, а то је поништавање, уништавање културе, њено претварање у сопствену негацију, у **не-културу**.

За разлику од поништавања и уништавања културе „других“, не-култури хијерархије, канона, репресије и дискриминације, заправо је афирмација културе, **да-култури**. У том смислу авангардне појаве, супкултура, контракултура, не-култури патријархата (култура родне равноправности) и насиља над телом, природом, другошћу (мировна култура) значе заправо афирмацију културе кроз универзалне вредности као што су слобода, праведност, поштовање живота и суживота. (Кодрња, 118).

Друге две ауторке чије смо текстове издвојили из зборника (Светлана Слапшак: *Харем као простор рода у балканским културама: примери Јелене Димитријевић и Елисавет Моутзан-Мартиненгоу* и Свенка Савић: *Образоване Ромкиње: предлог за модел интеркултурног разумевања и слушања*) кроз уметничку, теоријску и активистичку праксу показују која су основна начела за разумевање културе других. Кроз поглед на харем и положај жена у њему из угла наше списатељице Јелене Димитријевић и дневник Елисавет Моутзан Мартиненгоу, Гркиње заточене у сопственој патријархалној култури и одгајане само да се уда, ауторка настоји да нађе заједнички именитељ за разумевање тражења сопственог женског идентитета у оквиру патријархалних образаца културе и узаврелим историјским моментима борбе за национално ослобођење. Обе жене, иако сасвим различите и у судбинама и у култури, као и жене заточене у харему, бирају исту стратегију: стратегију полиглотства, разумевања другог/друге кроз језик, како би изградиле сопствено упориште у узаврелој националистичкој атмосфери у којој другост не постоји.

О сличној стратегији посматрања, интеракције и учења о култури другог говори и текст Свенке Савић у којем описујући различите животне стратегије Ромкиња и не-Ромкиња ствара заједнички простор прихватања и сестринског разумевања. Кроз интеркултурални дијалог и културу међусобног разумевања и прихватања који не мења само Ромкиње и њихове културне обрасце, већ мора променити и већинску културу. Само тако прихватање ће бити обострано и успешно.

Зборник „Култура, други, жене“ представља значајан прилог разумевању рода као не само друштвеног и историјског конструкта, већ и културног обрасца који најчешће само умножава репресивне и патријархалне обрасце против жена, уместо да ствара нове који би допринели другачијој културној пракси. Сам зборник може бити корисно штиво како студентима и студенткињама родних студија, тако и студијама културе, али и филозофије и лингвистике.

Ипак, иако интердисциплинаран и регионалан по својој концепцији, издавач зборника није уважио језичке специфичности аутора и ауторки које није потребно преводити, конкретно са српског говорног подручја. У том смислу, сви текстови ових ауторки лекторисани су на хрватски језик што на неки начин умањује смисао самог концепта зборника као прилога разумевању културе другог и различитог.